

Henk Ovink, Nederlands eerste officiële Watergezant, maakt in Amerika furore als waterexpert van de regering-Obama. Behoedt 'Hurricane Henk' de wereld voor een *nieuw Atlantis*?

fotografie CYNTHIA VAN ELK

door JONATHAN URSEM

DE WATERMAN

H ET IS HOOG ZOMER IN

Zuid-Afrika als Henk Ovink een stampvolle collegezaal van de Stellenbosch Academy toespreekt. In het universiteitsstadje midden in de Kaapse wijnlanden houdt Ovink zijn verhaal over waterveiligheid. Hoewel het publiek vergeleken met sceptische politici in Washington DC of door het wassende water getroffen inwoners van New Jersey geen lastig gezelschap is, komt Ovink extreem gefocust over. Als een wervelwind gaat *Hurricane Henk* tekeer op het podium, waar hij het gezelschap heftig gesticulerend toespreekt.

De academische wereld ligt hem. Ovink volgde drie studies – Wiskunde, Monumentale Vormgeving en Bouwkunde – en is als spreker kind aan huis op vele academies, waaronder de Rijksuniversiteit Groningen, TU Delft, MIT en Harvard. Door het ongekend hoge tempo waarmee hij zijn verhaal vertelt, vraagt hij veel van zijn jonge publiek, dat hem met een lachsalvo belooft als hij het heeft over Miami, of ‘het nieuwe Atlantis, zoals ik het graag noem’.

Ovink is in maart aangesteld als Nederlands eerste Watergezant. Namens de ministers van Infrastructuur en Milieu, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en Economische Zaken moet de thematisch ambassadeur Ovink de komende

drie jaar Nederlandse kennis en kunde op het gebied van watermanagement internationaal *vermarkten*, zoals dat heet.

De aanstelling volgt op een uiterst succesvolle episode als adviseur van een andere regering, die van de Verenigde Staten. Ovink werd na de verwoestende storm Sandy in 2012 door Shaun Donovan, de Amerikaanse minister van Volkshuisvesting en Stedelijke Ontwikkeling, gevraagd als diens rechterhand op het gebied van watermanagement. Ovinks taak: ervoor zorgen dat de kustlijnen van New York, New Jersey en Connecticut droog blijven als het water nog eens zo hoog rijst als in 2012. Met het ene been in de Hudson en het andere in het Witte Huis bedacht en leidde hij de ontwerpwedstrijd Rebuild by Design, waarvoor internationale teams van ingenieurs en ontwerpers werden uitgenodigd onderzoek te doen naar de kwetsbaarheden van de door Sandy getroffen regio en voorstellen te ontwikkelen voor een weerbare, waterbestendige kustlijn van de dichtbevolkte noordoostkust van de VS.

Henk Ovink werd 47 jaar geleden geboren in Doetinchem. Zijn vader, zijn opa én zijn overgrootvader, wiens zegelring met initialen B. O. (Bernhard Ovink) hij draagt, waren architect. Moeder was schooldirecteur. ‘En een organisatietalent. Mijn vader was vanuit zijn fascinatie voor de bebouwde omgeving bezig met het organiseren van oplossingen, mijn moeder was bekwaam in het organiseren van mensen. Ik heb van beiden veel meegereggen. Ik ben niet mijn vader geworden en ook niet mijn moeder, maar ze hebben me allebei geïnspireerd om de dingen te doen die ik nu doe. Als ik kijk naar hoe ik handel, dan lijkt ik verdacht veel op mijn moeder.’

Met zijn kaalgeschoren hoofd en karakteristieke outfit – donkerblauw pak met wit shirt en zwarte schoenen – is Ovink een opvallende verschijning. ‘Het is geen statement of zo, ik voel me gewoon prettig in een blauw pak. Het staat me ook het best. Zwart vind ik te kil. Ik heb wel een periode wat frivolere pakken gedragen, maar al die vrolijke kleurtjes en streepjes zijn niet aan mij besteed.’

Tot zijn recente aanstelling als Watergezant was Ovink de afgelopen jaren voor zijn werk

veelal in New York te vinden, maar zijn huis stond in Washington. En zijn thuis? ‘Thuis is waar Irené woont.’ Irené is Ovinks vrouw, die samen met hem naar DC verhuisde en er emplooi vond bij het National Building Museum. Ze werkte eerder als woordvoerder van Doekle Terpstra bij de Vereniging Hogescholen en was Hoofd Communicatie bij de gemeente Den Haag. Thans is ze communicatieadviseur op het ministerie van Defensie, volgens (en net als) haar man ‘midden in de complexe materie waar politiek, inhoud en organisatie samenkomen’.

Het kinderloze echtpaar woonde in Washington in een typisch Amerikaanse *brownstone* op Capitol Hill, van waaruit Ovink wekelijks pendelde naar New York, Harvard en Boston. Vliegen doet hij in een week vaker dan de meeste Nederlanders in een jaar. In de weken voorafgaand aan zijn bezoek aan Zuid-Afrika deed hij New York, Washington DC, Toronto, Los Angeles, San Francisco en Amsterdam aan. Na een bliksembezoek aan de Kaap vliegt hij door naar de VS, Japan en Nederland, met een tussenstop in Zwitserland voor een korte skivakantie.

Ovink is in Zuid-Afrika op uitnodiging van het Nederlandse Consulaat Generaal in Kaapstad, dat hem samen met collega-*Dutch design thinkers* van Philips en KLM invloeg om zijn kennis en kunde over te dragen op lokale overheden, bedrijven en de academische wereld. Het blijkt een voorbode van zijn werk als Watergezant, wat hij ten tijde van zijn bezoek aan Afrika nog niet was.

Op een borrel van het consulaat – hij drinkt water, als vanzelfsprekend, bruis – is Ovink ondanks zijn wat harde uitstraling, veroorzaakt door de combinatie van kale kop en het donkerblauwe uniform van de waterman, uiterst benaderbaar voor eenieder die hem wil aanspreken. Voor een interview neemt hij de tijd; hij laat zich niet van de wijs brengen door een *Esquire*-journalist die vraagt om korte antwoorden. Hij wijdt graag uit over het onderwerp dat hem aan het hart ligt en dat hem zelfs enige wereldfaam bezorgde: water.

Was de kleine Henk als kind eigenlijk al veel met water in de weer? ‘Het is niet zo dat op 8 november 1967 de waterman werd geboren. Wel herinner ik me dat ik in de

Presentatie op Big Improvement Day in Scheveningen, januari 2015.

vierde klas van de lagere school een spreekbeurt heb gehouden over Cornelis Lely en de Deltawerken. Van kop tot staart, op een bruin vel met zwart-witfoto's. Meneer Lely fascineerde me.’

Ovink haalt inspiratie uit het werk van de legendarische ingenieur die als minister van Waterstaat de Zuiderzee inpolderde, maar hij laat zich niet leiden door een enkele held of goeroe. ‘Ik haal uit heel veel mensen inspiratie, maar heb niet één voorbeeld, juist vele.’ Waar gelooft hij in? ‘Ik geloof in complexiteit, niet in eenvoud. Er zit veel kracht in complexiteit en in mensen, maar gek genoeg hebben mensen heel weinig vertrouwen dat ze die complexiteit aankunnen. Mensen vereenvoudigen, terwijl dat eigenlijk niet nodig is. Juist omdat ik in complexiteit geloof, geloof ik ook in de kracht van de veelheid aan groepen, mensen en verbanden. Water is heerlijk complex en we kunnen die complexiteit aan!’

De complexiteit waar Ovink zo in gelooft, kreeg hij ruimschoots op zijn bord als watermanager in de VS. Dik vierhonderd jaar nadat zijn landgenoten New York stichtten, kreeg Obama's watertsaar een steuntje in de rug van het World Economic Forum, dat watercrises wereldwijd tot de grootste bedreiging van moeder aarde en haar bevolking bombardeerde. Water staat daarmee hoog op de politieke agenda. ‘Wat me verbaasd heeft, is dat niemand erover schreef toen het rapport uitkwam. Ik dacht: dat wordt morgen voorpaginanieuws. Maar nee, niets. Ik begrijp dat echt niet.’ Toch ziet Ovink het rapport van het World Economic Forum als een welkome bevestiging. ‘Dit onderschrijft opnieuw mijn overtuiging dat water het belangrijkste risico van deze eeuw is.’

Nieuw is het erkennen van water als factor van gevaar natuurlijk niet. ‘We kennen al veel langer de dreiging en risico's die met water te maken hebben. Meer dan vijftig procent van de wereldbevolking leeft in de stad, dat wordt driekwart. Steden zijn de economische motoren van vandaag en morgen, daar zijn we gelukkig en verdienen we ons geld. Het watervraagstuk zit daarin totaal verweven. Als we geloven in die urbane samenleving – *and we better believe in it*, want het is gewoon de realiteit – dan heeft de stad ook het oplossend vermogen

Presentatie over Rebuild by Design, New York, 2013.

Op Long Island in door orkaan Sandy getroffen gebied, 2013.

Op de grootste nieuwswijzer van New York, NY, 2014.

verstedelijking zorgt voor groei, emancipatie en ontwikkeling, maar door klimaatverandering en zeespiegelstijging staat die verstedelijking onder grote druk. Doen we niets, dan kantelt het systeem en worden we slachtoffer van deze gemiste kans.’

‘Het is de beste politieke marketing ever: Nederland gaat Amerika helpen met het oplossen van het waterveiligheidsvraagstuk’

in zich. Omdat water zo onlosmakelijk met de stad verbonden is, zit daar ook de kans. Het is een bron van leven voor de mens, natuur, landbouw. Water is de grootste bedreiging van deze eeuw, maar tegelijkertijd ook een enorme kans op welvaart. Het is ook de verbindende opgave. Twee miljard mensen zijn in 2050 de klos en als we op de huidige manier doorgaan, vier miljard in 2080. Van alle natuurrampen is negentig procent watergerelateerd. De wereldwijde

Het cv van de rijzende ster van de Nederlandse ambtenarij beslaat vijf A4'tjes, stijf volgeschreven met prestigieuze aanstellingen in de politieke en academische wereld, inclusief een trits studies, erebaantjes en publicaties op het hoogste niveau. Ovink begon zijn loopbaan als ondernemer; acht jaar bestierde hij zijn eigen adviesbureau in de (landschaps) architectuur en stedenbouw. Hij werkte korte tijd in Engeland in de ruimtelijke ordening, waarna hij zijn hart aan de publieke zaak verloor. Via de gemeente Zwolle en de provincie Zuid-Holland, kwam hij in Den Haag terecht bij het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. Na een reorganisatie belandde hij bij het nieuwe ministerie van Infrastructuur en Milieu, waar hij als waarnemend directeur-generaal Ruimte en Water de rechterhand was van minister Melanie Schultz van Haegen, die hem naar Amerika liet gaan. Een beter uitgangspunt voor de Nederlandse watersector kon zij zich niet wensen.

Vanuit Washington en New York wist Ovink met Rebuild by Design 148 internatio- ►

nale designteams te verleiden een aanpak in te sturen voor het waterveiligheidsprobleem dat Sandy zo pijnlijk bloot had gelegd. In retrospectief was dit zijn eerste daad als Watergezant, want in de zes teams die uiteindelijk met een winnend ontwerp kwamen, zaten niet minder dan zestien Nederlandse bedrijven, waaronder Arcadis, OMA en Royal HaskoningDHV. Een niet-geringe opsteker voor het Nederlandse bedrijfsleven in een postcrisistijdperk, waarin het binnenhalen van prestigieuze mega-opdrachten geen vanzelfsprekendheid is. Ovink is er zichtbaar trots op. 'Het is de beste politieke marketing ever: Nederland gaat Amerika helpen met het oplossen van het waterveiligheidsvraagstuk!'

De weg naar de bekendmaking van de winnaars van de ontwerpcompetitie, inclusief de verdeling van de bijbehorende gelden, was *bumpy*. 'Pas toen we bijna 150 inzendingen ontvingen waarvan er 75 supergoed waren, kreeg ik het vertrouwen en de financiering.' Het proces van Rebuild by Design werd volledig gefinancierd door private fondsen, veelal organisaties die uit naam van filantropenfamilies als de Rockefeller, de Picowers en *Esquire*-uitgeversfamilie Hearst een donatie deden. Daar bleef het niet bij; voor de realisatie van de winnende ontwerpen maakte het Amerikaanse ministerie in totaal bijna een miljard dollar vrij.

In tegenstelling tot filantropische marktpartijen die donaties uit eigen zak betaalden, waren lokale overheden beduidend minder enthousiast met het uitgeven van de door de federale overheid beschikbaar gestelde gelden. 'Toen bleek dat Rebuild by Design serieus werd en dat het ging werken, kwamen de staten in opstand. Met name New York en New Jersey zeiden: "What the fuck? We hoeven je ideeën niet, we kunnen zelf best innovatief zijn. Geef ons nou maar gewoon dat geld, dan bepalen we zelf wel hoe we het besteden." Er ontspon zich een politiek spel over de vraag wie er over het geld gaat, een spel dat op het hoogste niveau werd gespeeld. Ik heb nog nooit in zo'n hard politiek gevecht gezeten, maar het mooie van Amerika is dat het land een winnaarsmentaliteit heeft. Toen we eenmaal een akkoord hadden, stond de partij die het onderspit had gedolven de dag erna op de stoep met

de vraag: "Wat gaan we nu doen?" Iedereen wil daar bij de winnaar horen. Dat was echt wel een cultuurschok: niet zitten miepen, maar werken. Het was mijn eigen *House of Cards*-moment.'

Het is Ovinks Nederlandse kennis en pragmatisch-optimistische kijk op watermanagement die in Amerika succes hebben bij het oplossen van het waterveiligheidsprobleem. 'Wat we na de watersnoodramp van 1953 wereldwijd hebben laten zien, is dat we in staat zijn om op een nog nooit eerder vertoonde schaal een plan te maken. Ik denk dan aan grote infrastructurele projecten als de Deltawerken, die vanaf de maan te zien

'Van alle natuurrampen is negentig procent watergerelateerd'

zijn. We hebben met onze ingrepen voor veiligheid en landwinning misschien niet altijd de goede dingen gedaan, maar dat is ook niet erg. Als je terugkijkt hoe wij water en de bijbehorende onzekerheden eeuwenlang hebben gemanaged, dan was natuurlijk niet iedere ingreep succesvol. Maar juist die gedrevenheid leidt tot innovatieve oplossingen en geeft ons nieuwe inzichten. Ruimte voor de Rivier [een overheidsprogramma dat als doel heeft de kans op overstromingen te verkleinen door het water meer ruimte te geven] is wereldwijd de nieuwe standaard geworden voor leven met water. Als je eigen land een testlab is voor innovatie, dan kun je die kennis ook over de hele wereld promoten. Het onderscheidend vermogen van Nederland wordt versterkt als we in eigen land blijven inzetten op die innovatiekracht. Zo kunnen we laten zien wat wel en wat niet werkt en blijven we marktleider op het gebied van watermanagement.'

Je kunt de kennis over watermanagement in huis hebben, toch weet Ovink dat er maar één factor echt de doorslag geeft: de politieke wil om iets te doen. 'Toen ik begon, probeerde president Obama al ruim drie jaar om klimaatverandering op de politieke agenda te krijgen. Bij zijn aantreden zei hij

al: "No Katrina on my watch." Waarmee hij wilde zeggen dat hij nooit zo'n [trage en chaotische] reactie op een ramp wilde hebben.' Obama's voorganger George W. Bush kwam op z'n zachtst gezegd wat aarzeland in actie, nadat Katrina in 2005 zwaar had huisgehouden aan de kust bij New Orleans. De orkaan eiste ruim 1800 levens en veroorzaakte voor ruim 100 miljard dollar aan schade. 'Het feit dat New York door Sandy – na Katrina de duurste natuurramp ooit – geraakt werd, gebruikte Obama om in de VS en ver daar buiten aandacht te vragen voor klimaatverandering. Als reactie daarop heeft New York gekozen voor een aanpak die vergelijkbaar is met het Nederlandse Deltaplan.'

De dag waarop de jury een oordeel veldde over de ingezonden ontwerpen van de Rebuild by Design-competitie, 2 juni 2014, werkte Ovink tot half vier 's nachts aan een memo met een analyse van de uitslag voor minister Donovan. Hij klikte op *send* en de spanning van het hele voorbije jaar viel van hem af. 'Ik heb Irené gebeld, die toen in Nederland zat en allang wakker was, en heb een paar uur geslapen. De ochtend erna ben ik aan de Hudson gaan zitten, met tranen in mijn ogen. De stress moest uit mijn systeem.'

Ovinks Amerikaanse klus is ten einde, maar zijn carrière gaat op orkaankracht door. Hij kijkt desgevraagd vooruit naar de periode na zijn driejarige termijn als Watergezant. Ovink, geboren in een VVD- en CDA-nest, houdt de opties open. Wat als hij een telefoontje uit het Torentje krijgt met de vraag of hij beschikbaar is als bewindspersoon op Infrastructuur en Milieu? Ovink lacht geheimzinnig; helemaal hypothetisch is dit scenario gezien zijn staat van dienst niet. Zou hij minister of staatssecretaris willen worden? Hij geeft eerlijk antwoord: 'Zeker. Ik zou het een eervol verzoek vinden en ik zou de functie met overtuiging bekleden.'